

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสานสุมไก่อ

การสานสุมไก่อเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย จากฝีมือและความคิดของภูมิปัญญาชาวบ้าน มีรูปทรงที่แตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคนั้นๆ สุมไก่อเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับครอบไก่อั้งไก่อจำกัดบริเวณของไก่อ นิยมใช้ในการเลี้ยงไก่อพื้นบ้านหรือไก่อชนราคาของสุมแต่ละแห่งก็อาจแตกต่างกันไป จะมากจะน้อยเท่าไรนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลายสิ่งหลาย อย่าง เช่น วัสดุที่ใช้ทำสุม ขนาด ความประณีต สวยงาม ความแข็งแรง ระยะทางในการขนส่ง และพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น วัสดุที่นิยมนำมาทำสุม ได้แก่ หวาย ไม้ไผ่รวก ไม้ไผ่ต่างๆ (ไผ่ป่า ไผ่สีสุก ไผ่หก ฯ) และเหล็กเส้นกับตาข่ายแต่ในปัจจุบันเรามักพบเห็นสุมไก่อทำด้วยไม้ไผ่รวกและไม้ไผ่ต่างๆ มากกว่าวัสดุอย่างอื่น คงเป็นเพราะไม้ไผ่เป็นวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพง บางแห่งก็ไม่ต้องซื้อ สามารถหาได้ตามป่าหรือเทือกเขา และบางคนก็ปลูกไว้ตามสวนไรนาของตน เหล่านี้เป็นต้น อายุการใช้งานของสุมที่ทำด้วยไม้ไผ่ระหว่างไม้ไผ่รวกกับไม้ไผ่ชนิดอื่นๆ เชื่อกันว่าสุมไม้ไผ่รวกจะไม่ค่อยทนทานนัก หากเปรียบเทียบกับสุมที่ทำด้วยไม้ไผ่ชนิดอื่นตัวอย่างเช่นไม้ไผ่ป่าอย่างไรก็ตามสุมที่ดัดนั้นหากรู้จักใช้และรักษาอย่างถูกวิธีแล้ว (เช่น ไม่ปล่อยให้ตากแดด ตากฝน ตากหมอก เป็นเวลานานๆ) ก็จะสามารถใช้ประโยชน์ได้นานประมาณ ๕-๑๐ ปีเลยทีเดียว ไม้ไผ่รวกหรือไม้ไผ่รวก คือ ไม้ไผ่ชนิดหนึ่งขนาดของลำต้นจะเล็กกว่าไม้ไผ่ชนิดอื่น เช่น ไม้ไผ่ป่าฯ เราสามารถพบเห็นไม้ไผ่รวกได้ง่ายเพราะปัจจุบันคนมักนิยมปลูกไม้ไผ่รวกมากกว่าไม้ไผ่ชนิดอื่นเนื่องจากไม้ไผ่รวกโดยเฉพาะไม้ไผ่รวกดำนั้นหน่อไม้จะ

มีรสชาติดีและเนื้อเยื่อลำต้นเกลี้ยงเกลา สวยงามดี แต่ในเรื่องของความคงทน แข็งแรงนั้น ไม้ไผ่รวกจะสู้ไม้ไผ่ชนิดอื่น อย่างไม้ไผ่ป่า ไม้ไผ่พวกที่ลำใหญ่ๆ ไม่ได้ เชื้อรา ปลวกและแมลงกินไม้ต่างๆ มักชอบกินไม้ไผ่รวกมากกว่าไม้ไผ่ชนิดอื่น

ขั้นตอนการสานสุมไก่อ

๑. การจักตอกไผ่
- ๑.๑ ใช้เลื่อยคั่นธนูเลื่อยตัดข้อปล้องแรกของไผ่ทิ้งเพื่อให้ผ่าลำไผ่ได้สะดวก

การใช้เลื่อยคั่นธนูตัดไม้ไผ่

- ๑.๒ ผ่าลำไผ่ออกมาเป็นเส้น ๆ

การใช้มีดพร้าผ่าไม้ไผ่ออกมาเป็นเส้นๆ

- ๑.๓ จักตอกเส้นไผ่เป็นตอกยืน ตอกยาว และตอกไผ่ตีน (ส่วนข้อไผ่ที่มีตาไผ่) ความกว้างและความยาวของตอกแต่ละแบบโดยประมาณ คือ ตอกยืน ยาว ๑๕๐ - ๒๐๐ ซม. กว้าง ๑.๕ - ๒.๕ ซม. ตอกยาว ยาว ประมาณ ๘ ม. กว้าง ๑ - ๒ ซม. และตอกไผ่ตีน ๑.๖-๒.๐ ซม. ซึ่งไผ่หนึ่งลำเหลาจักตอกได้ ตอกยืนที่ใช้สานสุมไก่อได้ ๑ ใบ และตอกยาวสานสุมไก่อได้ ๒ ใบ

ลักษณะตอกยืน

ด้วยความปรารถนาดีจาก

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง

โทร. ๐-๓๗๒๑-๘๔๓๙ , ๐-๓๗๒๑-๘๔๔๐

การจักตอกยาว

ตอกตื่น

๒. การสานส้อมไก่อ

๒.๑ ใช้ตอกยาว สานเป็นวงหัว

ลักษณะของวงหัว

๒.๒ นำ วงหัว มาสานกับตอกยี่นเป็นหัวส้อมแบบลายขัด

การใช้ตอกยี่นกับวงหัว สานเป็นลายขัด
๒.๓ ใช้ตอกยาวสานรอบ ๆ ส้อมไก่อเพื่อขึ้นรูปแบบลายหนึ่ง (ยก
หนึ่งข้ามหนึ่ง) โดยจุดเริ่มต้นของตอกยาว
แต่ละเส้นเปลี่ยน ตำแหน่งไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ส้อมไก่อได้รูปทรง
กลม

การนำลายขัดที่สานแล้ว มาสานกับตอกยาวเพื่อขึ้นรูป
๒.๔ สานตื่นส้อมไก่อ โดยใช้ตอกไผ่ตื่นประมาณ ๒- ๕ เส้น

การสานตื่นส้อม ทำให้ฐานส้อมไก่อแข็งแรง

ใช้ค้อนทุบ เพื่อให้ตื่นส้อมแน่นขึ้น

๒.๕ ใช้เลื่อยคันธนูเลื่อยหรือใช้ขวานตัดส่วนตอกยี่นที่ยื่นยาว
ออกมาตรงตื่นส้อมไก่อทิ้งไป เพื่อมีฐานที่เท่ากัน

ตอกยี่นที่ยื่นออกมา

๒.๖ นำส้อมไก่อที่สานเสร็จแล้วมาลนไฟเพื่อทำให้ เศษเสี้ยว
หนามของไม้ไผ่หายไป และทำให้ส้อมไก่อทนทานและ
มีอายุการใช้งานมากขึ้น

การลนไฟ

ส้อมไก่อที่สานเสร็จสมบูรณ์ พร้อมใช้งาน

ขอบคุณค่ะ

